

**Základní škola, Most, Okružní 1235,
příspěvková organizace**

**PROGRAM PREVENCE RIZIKOVÉHO
CHOVÁNÍ**

pro školní rok 2017/2018

Vypracovaly Mgr. Ilona Fenclová a Mgr. Eva Kubíková

1. Legislativní parametry:

Program prevence rizikového chování je v souladu s těmito dokumenty:

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT na období 2013-2018
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže - dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j.: 21149/2016
- Metodický pokyn k jednotnému uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j. 10 194/2002-14.
- Metodický pokyn k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č.j. 14 423/1999-22
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č.j. 25 884/2003-24.
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu č.j. 11 691/2004-24
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vnitřní směrnice „Školní řád“
- Vnitřní směrnice „Klasifikační řád“

2. Charakteristika školy

Základní škola, Most, Okružní 1235 je úplnou školou s devíti postupnými ročníky a přípravnou třídou. Na 1. stupni je po dvou či třech třídách v ročníku, na 2. stupni po dvou paralelních třídách. V letošním roce navštěvuje naši školu 500 žáků.

Budova základní školy je situována v okrajové části města na panelovém sídlišti Liščí Vrch s dostupností městské hromadné dopravy. Jedná se o budovu panelového typu tvořenou šesti pavilony, které jsou vzájemně propojeny školní jídelnou. Škola využívá čtyři z těchto pavilonů. V areálu školy je zřízen kamerový systém se záznamem.

Prostorové, materiální, technické podmínky školy jsou velmi dobré a v souladu se vzdělávacím obsahem školy. Kmenové učebny jsou vybaveny víceúčelovým zařízením a audiovizuální technikou. Odborné učebny (fyzikální, chemické, přírodopisné, dílny, kuchyňka) pak speciálním nábytkem a pomůckami. Pro obohacení výuky jazyků je ve škole zřízena speciální sluchátková učebna, dále pak devatenáct učeben s interaktivní tabulí a dvě učebny pro výuku ICT s napojením na internet. Škola disponuje dvěma tělocvičnami a víceúčelovým hřištěm s umělým povrchem a atletickou dráhou.

Součástí školy je i školní jídelna nabízející výběr ze dvou jídel. Provozujeme i šest oddělení školní družiny a žákům jsou k dispozici i odpolední volnočasové aktivity. Ve škole je zřízena školní knihovna.

Výukovým programem školy je školní vzdělávací program Učení s prožitkem.

3. Současný stav problematiky

V rámci rizikového chování vidíme jako největší problém nekázeň žáků, vzájemné hrubé chování a konzumaci legálních drog (cigarety), v poslední době se zvyšuje výskyt poruch příjmu potravy. V letošním školním roce se zaměříme zejména na posilování kolektivních a mezilidských vztahů.

3.1. Hlavní aktivity

- systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy, v technikách pedagogické preventivní práce, nácviky praktických psychologických a sociálně psychologických dovedností, techniky rozvíjení osobnosti, metody vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací
- systémové uplatňování výchovy ke zdravému životnímu stylu
- uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny dětí a mládeže, zaměřených na podporu rozvoje jejich osobnosti a sociálního chování
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže
- informační servis pro zákonné zástupce, spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti zdravého životního stylu
- průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole z hlediska rizik výskytu rizikového chování a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých
- diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny dětí a mládeže
- poskytování konzultačních a poradenských služeb žákům, zákonným zástupcům i pedagogům
- zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, zákonné zástupce a pedagogy
- pravidelné schůzky školního poradenského pracoviště

3.2. Vztah učitel – žák

Budujeme vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem. Žák ví, že se může na učitele obrátit a bude respektován jeho názor, jeho potřeby. Učitel se zajímá o žáka, podněcuje dialog. Učitel získává důvěru žáka i prostřednictvím budování vztahu s rodinou, sociálním prostředím žáka. Při řešení problémů je učitel otevřen komunikaci s žákem, se zákonným zástupcem, širší rodinou, ostatními pedagogy, výchovným poradcem, asistentem pedagoga atd. Na základě dosažení dohody o společných cílech a postupech dochází k celkové a jednotné podpoře žáka.

3.3. Skupinová práce

Žáci velkou část vyučování spolupracují ve dvojicích, ve skupinách, ve skupinách napříč třídami. Učitel věnuje pozornost spolupráci ve skupinách, podporuje naslouchání, zapojení všech členů skupiny, reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí týmové práce, řešení konfliktu (učitel podporuje odpovědnost žáka za řešení konfliktu). Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku. Jednou z možností je například vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý právo diskutovat na základě pravidel diskuse, sdílet své pocity, obavy, radosti, zážitky,

podněty k životu třídy, klást otázky. Lze využít adaptačních technik, případně třídnických hodin dle potřeby.

3.4. Projektové vyučování a celoškolské projekty

V rámci projektů se žáci mohou blíže seznámit s děním kolem sebe a aktuálními tématy. Projektové vyučování umožňuje intenzivní spolupráci tříd v rámci ročníku. Celoškolský projekt navíc podporuje spolupráci žáků napříč třídami a napříč ročníky. Žáci se navzájem poznávají a starší dokáží spolupracovat s mladšími. Je to podstatný prvek prevence šikany mladších žáků staršími. V letošním školním roce je plánováno několik celoškolských projektů, např. 27. Září 2017 Evropský den jazyků.

3.5. Individualizované hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba skupiny

Žáci dostávají komplexní zpětnou vazbu od učitele. Jsou informováni o svém pokroku i nedostacích. Je oceňováno úsilí žáka a míra jeho pokroku bez srovnávání s výkonem ostatních. Je podporován jeho individuální talent a zájem. Diferenciace výuky může probíhat prostřednictvím práce ve skupinách podle zaměření žáka. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe, ve vlastní síly, pozitivní vztah k okolnímu světu.

3.6. Komunikace se zákonnými zástupci, veřejností

- Učitelé nabízejí všem zákonným zástupcům možnost individuální konzultace. Zákonní zástupci mají také možnost navštívit i výuku.
- Zákonní zástupci budou o programu informováni především třídními učiteli na třídních schůzkách. Informovanost bude zaměřena zejména na oblast prevence užívání návykových látek, šikany, poruch příjmu potravy, vandalizmu. Veškeré informace jsou k dohledání i na webových stránkách naší školy a na informační nástěnce ve vestibulu školy.
- Zákonní zástupci jsou seznamováni s potřebnými údaji i prostřednictvím elektronické žákovské knížky, žákovské knížky či informační knížky.
- V případě výchovných potíží žáka škola úzce spolupracuje se zákonnými zástupci formou výchovného plánu.
- Zaměstnanci školy spolupracují se zákonnými zástupci i při akcích pořádaných školou v mimoškolních hodinách
 - Vánoční jarmark
 - Výroba vánočních a velikonočních věnců
 - Školní výlety
 - Projektové dny
 - atd.
- Zákonní zástupci se mají možnost zapojovat do procesu chodu školy i prostřednictvím Školské rady.

3.7. Pedagogická diagnostika

Učitel věnuje pozornost žákům, registruje signály o možném problému žáka a hledá příčiny a vhodné formy nápravy. Pokud je třeba, spolupracuje se zákonnými zástupci, s třídním učitelem, výchovným poradcem, metodikem prevence, školním poradenským pracovištěm, krizovým týmem, který se zapojí do diagnostického a terapeutického procesu. Případně je využíváno dalších odborných institucí (PPP, SVP aj.).

3.8. Řešení přestupků

Porušování školního řádu, týkající se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy, je klasifikováno jako hrubý přestupek a jsou vyvozeny patřičné sankce. Jsou sledovány i další riziková chování - šikana, kyberšikana, vandalismus, brutalita, rasismus atd. Při jejich zjištění jsou navržena cílená opatření.

V případě, že škola bude mít podezření na používání návykových látek či na výskyt jiného rizikového chování, bude postupovat dle Školního řádu a patřičného pokynu MŠMT. Dále bude nahlížet do Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže. Na pohovoru s žákem se bude aktivně podílet dle konkrétní situace třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, zástupce či ředitel školy. Věc bude oznámena zákonným zástupcům, případně jim bude doporučen pohovor s odborníky. O všech opatřeních bude veden i písemný záznam. V případě nezájmu zákonných zástupců bude kontaktován OSPOD.

Při selhání preventivních opatření školy – návykové látky

- v případě podezření na zneužívání návykových látek:
 - provést diskretní šetření a pohovor se žákem
- v případě důvodného podezření:
 - okamžité kontaktování vedení školy
 - zpracování stručného záznamu s vyjádřením žáka
 - vyrozumění zákonného zástupce
 - při negativní a nespolutracující reakci rodiny uvědomit OSPOD
- při průkazném zjištění zneužívání návykových látek ve škole nebo v případě, že žák je prokazatelně ovlivněn drogou (i alkoholem) v době vyučování ředitel školy nebo pracovník školy pověřený dle pokynu ministra:
 - kontaktuje zdravotnické zařízení a zároveň uvědomí zákonné zástupce
- v případě dealerství nebo podezření na porušení § 217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy dítěte) nebo zanedbání povinné péče:
 - uvědomí OSPOD
 - oznámí věc policii

Při selhání preventivních opatření školy – šikana

- postup dle metodického pokynu č.j. 21149/2016
- vyšetřování počátečních stadií
 - odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
 - rozhovor s informátory a oběťmi
 - nalezení vhodných svědků
 - individuální rozhovory se svědky
 - ochrana oběti
 - předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku).
 - realizace vhodné metody:
 - metoda usmíření
 - metoda vnějšího nátlaku
 - třídní hodina:
 - efekt metody usmíření

- oznámení potrestání agresorů
- rozhovor se zákonnými zástupci obětí i agresorů (jednotlivě), opatření
- mimořádná třídní schůzka (seznámení s děním v obecné rovině)
- schůzka pedagogického sboru
- práce s celou třídou
- vyšetřování pokročilé šikany
 - první (alarmující) kroky pomoci
 - zvládnutí vlastního šoku - bleskový odhad závažnosti a formy šikany
 - bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
 - příprava podmínek pro vyšetřování
 - zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
 - zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
 - pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
 - oznámení na policii, paralelně - navázání kontaktu se specialistou na šikanování (spolupráce s PPP Most), informace zákonným zástupcům
 - vyšetřování
 - rozhovor s obětí a informátory
 - nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
 - individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
 - rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)
 - léčba
 - metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Při selhání preventivních opatření školy – kyberšikana

- postup podle aktualizované přílohy Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28 ze dne 20. 12. 2017 příloha č. 7 – Kyberšikana):
- kyberšikana:
 - forma agrese vůči jedinci či skupině s použitím informačních a komunikačních technologií
 - dochází k ní opakovaně a dlouhodobě
- způsob řešení:
 - zajistit rychlou ochranu oběti (odstranit skupinu, profil, dehonestující materiály)
 - zajistit dostatečný počet svědků, důkazů
 - vystopovat útočníka
 - informovat zákonné zástupce
 - rozpoznat, kdy jde o kyberšikanu a kdy ne
 - zvolit odpovídající opatření, konzultovat řešení s dalšími institucemi
- vhodný postup pro oběť kyberšikany:
 - zachovat klid
 - uschovat materiály
 - ukončit komunikaci s pachatelem
 - blokovat pachatele, obsah
 - identifikovat pachatele (pokud to neohrozí oběť)
 - oznámit útok dospělým, rodičům

- vyhledat pomoc u specialistů (OSPOD, Policie ČR, specializované poradny, např. E-Bezpečí, Linka bezpečí, Dětské krizové centrum)
- žádat konečný verdikt
- zvolit odpovídající opatření
- realizovat preventivní opatření (netiketa „listina práv na internetu“)

Při selhání preventivních opatření školy – záškoláctví

- postup dle metodického pokynu č.j. 10194/2002-14
- při neomluvené a zvýšené omluvené nepřítomnosti žáka ve škole informuje třídní učitel ředitele školy nebo zástupce ředitele školy
- škola ověří věrohodnost omluvené nepřítomnosti
- neomluvenou nepřítomnost
 - řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který jsou zástupci pozváni
 - zde projedná důvod nepřítomnosti žáka a způsob omlouvání jeho nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou zákonem
 - každá taková neomluvená nepřítomnost je projednávána na pedagogické radě školy a sankcionována dle školního řádu a rozhodnutí pedagogické rady
 - každá taková nepřítomnost je s náležitou dokumentací postoupena na Magistrát města Mostu, odbor sociálně-právní ochrany dětí
- při opakovaném záškoláctví v průběhu školního roku je třeba postoupit druhé hlášení o zanedbávání školní docházky policii, kde bude případ řešen jako trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže (kopie hlášení bude zaslána příslušnému školskému odboru)

3.9. Zveřejnění informací

Informace budou zveřejňovány na nástěnce umístěné ve vestibulu školy. Informace obsahují důležitá telefonní čísla a adresy (linky důvěry apod.) a další informace, které se vztahují k tématům zařazeným do Programu prevence rizikového chování, Programu proti šikanování. Na výběru témat umístěných na nástěnce se mohou žáci sami podílet.

Program bude dále zveřejňován na školních webových stránkách.

4. Personální zajištění

4.1. Výchovný poradce

- poskytuje poradenskou činnost pro zákonné zástupce a žáky při volbě povolání (např. informace o jednotlivých typech škol, požadavcích a předpokladech přijetí, seznamuje žáky s organizací přijímacího řízení ve středních školách a v konzervatořích, zajišťuje tisk a kontrolu přihlášek ke studiu, vydává žákům Zápisové lístky a vede jejich evidenci, zajišťuje pro žáky besedy, odborné přednášky a exkurze, poskytuje individuální konzultace pro žáky a jejich zákonné zástupce, vyhodnocuje výsledky přijímacího řízení
- zabývá se řešením výchovných problémů žáků a provádí konzultace se zákonnými zástupci žáků při výchovných problémech. Při jejich řešení spolupracuje s vedením školy, třídním učitelem a členy školního poradenského pracoviště

- spolupracuje se školním metodikem prevence, školním speciálním pedagogem a ostatními pedagogy při sledování záškoláctví, zneužívání návykových látek a ostatního rizikového chování (př. šikana) a navrhuje nápravná opatření
- ve spolupráci s třídními učiteli věnuje pozornost nadaným a talentovaným žákům a navrhuje další péči o ně
- podílí se na péči o žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními
- spolupracuje s úřadem práce, odborem sociálně-právní ochrany dětí, poradenskými zařízeními a dalšími institucemi
- pomáhá při řešení konfliktních situací ve škole (zákonný zástupce-učitel, učitel-žák, žák-žák)
- vede písemné záznamy ze všech jednání v rámci činnosti výchovného poradce
- pravidelně informuje pedagogy školy na pedagogické radě
- podílí se na fungování školního poradenského pracoviště

4.2. Metodik prevence

- vyhledává a orientačně šetří žáky s rizikem či projevy rizikového chování, poskytuje poradenskou službu těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťuje péči odpovídajícího odborného pracoviště
- ve spolupráci s třídními učiteli se zabývá varovnými signály spojenými s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a sleduje úroveň rizikových faktorů
- koordinuje aktivity školy zaměřené na prevenci záškoláctví, závislosti, násilí, vandalizmu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, nekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalšího rizikového chování
- spolupracuje s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci prevenci rizikového chování (poradenská, terapeutická, preventivní, krizová a další zařízení)
- kontaktuje odpovídající odborné pracoviště v případě akutního výskytu rizikového chování
- zajišťuje preventivní programy pro třídní kolektivy v oblasti rizikového chování
- ve spolupráci s výchovným poradcem se podílí na řešení výchovných problémů žáků
- vede písemné záznamy o obsahu činnosti a navržených opatřeních
- pravidelně informuje pedagogy školy na pedagogické radě
- podílí se na fungování školního poradenského pracoviště
- pravidelně se účastní schůzek Pedagogicko-psychologické poradny Most
- účastní se seminářů s tematikou rizikového chování (plánován seminář k První pomoci při šikaně a kyberšikaně).
- spravuje informativní nástěnku s tematikou rizikového chování
- doplňuje knihovničku a videotéku potřebnou pro práci s rizikovým chováním
- pracuje se „schránkou důvěry“ (kromě schránky umístěné ve škole i mailové schránky)
- seznamuje všechny pedagogické pracovníky s novými poznatky v oblasti rizikového chování, poskytuje metodickou pomoc učitelům
- dle potřeb školy spolupracuje s preventisty Magistrátu města Mostu, odborem sociálních služeb a sociální péče, s pracovníky Pedagogicko-psychologické poradny, s psychology a speciálními pedagogy ve městě, Střediskem výchovné péče v Mostě, odborem sociálně-právní ochrany dětí

- účastní se schůzek žakovského parlamentu, spolupracuje s ním
- poskytuje konzultační a poradenskou činnost žákům, zákonným zástupcům i pedagogům

4.3. Pedagogové:

- věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy
- provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhuji opatření
- třídní učitel je v kontaktu se zákonnými zástupci žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek a informačních odpolední, dalšími možnostmi komunikace jsou osobní setkání během konzultačních hodin nebo komunikace prostřednictvím elektronické žakovské knížky, školního e-mailu

4.4. Ředitel školy:

- sleduje efektivitu prevence rizikového chování
- sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole
- podílí se na fungování školního poradenského pracoviště
- svolává v případě potřeby schůzku za účasti zákonných zástupců, pedagogů, pracovníků dalších institucí, psychologů apod.

5. Potřebnost programu prevence rizikového chování

Škola zákonným zástupcům pomáhá v rozvoji dítěte jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí. Prevence založená ve společnosti předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodiny, škol a školských zařízení jsou to orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, místní samosprávy, poradenské instituce ve školství, duchovní sdružení, policie, kulturní střediska, zájmové organizace, neziskové organizace, podnikatelské subjekty apod.

5.1. Problémy v oblasti primární prevence

- nedostatečná ochrana dětí před alkoholem a pasivním kouřením v rodině a na veřejnosti
- vysoká společenská tolerance k legálním drogám
- mobilní telefony, internet
- absence pocitu zodpovědnosti za vlastní zdraví
- nedostatečné využití volnočasových aktivit
- prevence jen ve školách, nedostatečnost prevence v rodinách

6. Cíle programu prevence rizikového chování

Cílem programu prevence rizikového chování je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a k rozvoji osobnosti, k získávání dovedností a návyků v oblasti komunikace, tolerance, důvěry, vzájemné úcty a sebeúcty, vytváření bezpečného prostředí a dobrých vztahů se zákonnými zástupci. Ve spolupráci se zákonnými zástupci se snažíme formovat takovou osobnost žáka, která je s ohledem na svůj věk schopná orientovat se v dané

problematicke, zkoumat ji, ptát se, dělat rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví, bude umět nakládat se svým volným časem a zvládat základní sociální dovednosti.

6.1. Dlouhodobé

Základními cíli programu prevence rizikového chování jsou:

- vytvoření příznivého sociálního klimatu mezi žáky 1. a 2. stupně a vytváření podmínek předcházení rizikového chování
- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí
- funkční informační systém

6.2. Střednědobé

- vlastní aktivita žáků, spolupráce v rámci ročníku
- zapojování rodin do života školy
- spolupráce se školskými zařízeními
- proškolení školního metodika prevence v rámci pravidelných školení v PPP Most

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je žák odpovědný za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopný dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
- schopný řešit, případně schopný nalézt pomoc pro řešení problémů
- s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
- podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek
- podílející se na tvorbě třídních pravidel (vycházejí z jeho zkušeností)

6.3. Krátkodobé

- naučit žáky zařadit se do skupiny vrstevníků, umět s nimi spolupracovat
- naučit žáky participovat na životě školy (např. žákovský parlament, ankety apod.)
- zmapování potřeb v oblasti primární prevence
- dle výsledků monitorování vypracování programu prevence rizikového chování na následující školní rok
- ke zjištění aktuálního stavu rizikového chování ve škole jsou využívány dotazníkové metody, práce třídních učitelů a připomínky dětí žákovského parlamentu.

Prevence rizikového chování na škole zahrnuje především aktivity v oblastech prevence:

- násilí a šikanování, kyberšikany
- záškoláctví
- kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování
- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu, homofobie
- užívání návykových látek (včetně opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek
- netolismu a patologického hráčství (gambling)
- diváckého násilí
- komerčního sexuálního zneužívání dětí

- syndromu týraných a zneužívaných dětí
- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí

Konkrétní zaměření tohoto programu ve školním roce 2017/2018 je specifikováno následovně:

- informovanost všech žáků školy v oblasti rizikového chování
- systematická výuka a výchova žáků ke zdravému životnímu stylu
- informovanost pedagogických pracovníků o aktuálních problémech v oblasti rizikového chování
- aktivní spolupráce se zákonnými zástupci žáků
- sledování změn dokumentů týkajících se dané oblasti a aktuální využití daných pokynů, doporučení, informací a předpisů

Program je určen pro žáky, zákonné zástupce a pedagogické pracovníky školy a ve svém důsledku má vést k pozitivní změně klimatu školy s minimem problémů žáků ve škole i mimo školu.

Na aplikaci programu prevence rizikového chování do vzdělávacího procesu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy, kteří mají k dispozici knihovničku prevence rizikového chování, která se nachází ve sborovně školy, videotéku a počítačový software pro použití v hodinách či při různých besedách.

7. Vymezení cílové skupiny

Strategie je zaměřena na všechny děti a žáky od přípravné třídy do 9. ročníku základní školy, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, dětem s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků je zaměřeno na celý pedagogický sbor.

Do systému informování jsou zapojeni všichni zákonní zástupci. Zvláštní pozornost je věnována zákonným zástupcům žáků, u kterých se v minulosti vyskytly rizikové formy chování.

8. Způsob realizace

Základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou:

- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

8.1. Prevence jako součást výuky

- snaha o vytváření pozitivního klimatu ve škole
- pravidelná setkání se žáky v rámci „žakovského parlamentu“ poskytují zpětnou vazbu v této oblasti, dávají škole možnost včasného rozpoznání problémů a dávají rovněž prostor k výchovnému působení na žáky
- v rámci 1. stupně využívat především možnosti primární prevence (zdravý životní styl; vhodná náplň volného času; třídní akce a výlety; návštěvy výstav, muzeí a divadelních představení; aktivity o přestávkách; zvyšování zdravého sebevědomí žáků; rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty...). Obecná témata prevence jsou nenásilně zařazována do výuky (především v předmětech český jazyk, prvouka, vlastivěda, přírodověda, tělesná, výtvarná a hudební výchova). Obsah dětem prezentují především třídní učitelé, neboť děti dobře znají a vědí, na kterou problematiku se zaměřit. Vyučující využívají ve své práci plán prevence závislostí pro 1. stupeň, který vychází z metodické příručky „Zdravý způsob života a prevence závislostí“ od Dagmar Novákové.
- Na 2. stupni:
 - využívat možnost primární prevence (třídní akce a výlety; návštěvy muzeí, divadel, kina, výstav; zdravý životní styl...)
 - zařazení témat z oblasti rizikového chování (šikana, kyberšikana, týrání dětí, zneužívání dětí, záškoláctví, drogová problematika, HIV/AIDS, trestná činnost mládeže, xenofobie, rasismus apod.) do výuky - občanská výchova, chemie, přírodopis, výchova ke zdraví...
 - uplatňování aktivní formy práce se žáky (diskuse, hraní rolí, řízené rozhovory, situační hry, skupinové práce, projekty apod.)
 - v rámci vyučovacích předmětů vychovávat žáky ke zdravému životnímu stylu; naučit je vytvářet žebříček hodnot; posilovat osobnost dítěte; osvojit dovednosti sociální komunikace, předcházení a řešení konfliktů; vytvářet a prohlubovat vztah důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem; zařadit i nácvik odmítání návykových látek
 - věnovat zvýšenou pozornost rizikovým skupinám žáků

9. Znalostní kompetence žáků

PT, 1.–5. ročník

žáci dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků

- znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají povědomí, jak udržovat zdraví a jak pečovat o zdravý životní styl
- mají právní povědomí v oblasti rizikového chování

6.–9. ročník

žáci mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě

- znají činnosti, které jsou vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu, osvojují si zdravý životní styl
- podrobně znají zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog

- umí komunikovat se službami, které poskytují poradenskou pomoc
- umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- ví na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrašování aj.), je protiprávní
- znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky

10. Metody a formy, jakými budou dílčí aktivity řešeny

Program je zaměřen na:

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence, experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování rizikového chování ve třídních kolektivech
- důraz na spolupráci se zákonnými zástupci
- široká nabídka volnočasových aktivit
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod.

10.1. Přednášky a besedy pro žáky

- ve spolupráci s Městskou policií Most budou uspořádány besedy pro 1. i 2. stupeň:
 - 2. stupeň – říjen–prosinec – činnost MP; šikana; závislosti; kyberšikana
 - 1. stupeň – říjen–březen – seznámení s MP; bezpečné chování doma a venku; záškoláctví; Rady myšáka Járy – chodec, cyklista; šikana; kyberšikana
- vzhledem k zaměření programu prevence rizikového chování na zdravý životní styl bude uspořádána beseda na toto téma
- další přednášky (besedy) budou do výuky zařazovány podle aktuální potřeby a nabídky

10.2. Mimoškolní aktivity žáků

- účast na akcích pořádaných Střediskem volného času v Mostě, možnost využití jejich mimoškolních aktivit.

- účast na sportovních turnajích – fotbal, florbal, volejbal, rychlobruslení, košíková, cyklistika...
- účast ve vědomostních soutěžích (olympiády z jednotlivých předmětů, Pythagoriáda, Klokan...).
- činnost školní družiny – volnočasové aktivity plní relaxační, regenerační, kompenzační, sociálně preventivní a výchovnou funkci.
- zájmové kroužky při naší ZŠ.
- další akce školy – projektové dny, školy v přírodě, výjezdy do zahraničí, ozdravný pobyt v zahraničí, lyžařský výcvik apod.

11. Vyhodnocení programu prevence rizikového chování

Školní metodik prevence povede průběžné záznamy, s jejichž výsledky bude pravidelně seznamovat vedení školy, ostatní pedagogické pracovníky a zákonné zástupce žáků.

Vyhodnocení výsledků uskutečňovaného procesu změn

- zhodnocení psychosociálního klimatu ve škole, kázně a případně i prospěchu žáků
- zhodnocení posunu v postojích a hodnotových systémech dětí
- zhodnocení výskytu rizikového chování ve škole

Proces změn bude vyhodnocován průběžně a trvale pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu. Dotazníky pomohou objevit slepé uličky, selhání nebo nereálné nároky programu, což lze napravit v programu prevence rizikového chování v dalším školním roce.

12. Doporučené kontaktní adresy:

- Magistrát města Mostu – odbor sociálně-právní ochrany dětí
 - Mgr. Alexandra Hynešová, vedoucí oddělení sociálně-právní ochrany dětí
 - Alexandra.Hynesova@mesto-most.cz
 - 476 448 477, 734 417 229
 - Bc. Ivana Klucová, referent (péče o dítě)
 - Ivana.Klucova@mesto-most.cz
 - 476 448 210
- Středisko výchovné péče v Mostě – DYÁDA
 - svpmost@volny.cz
 - 476 704 017, 602 357 397
- K – centrum Most
 - PhDr. Dagmar Jandová, vedoucí programu
 - vedouci.kcm@mostknadeji.cz
 - 476 102 288, 602 219 372
- Pedagogicko-psychologická poradna Most
 - Mgr. Dagmar Jungrová, vedoucí odloučeného pracoviště
 - most@pppuk.cz
 - 476 708 847, 723 321 593
- Městská policie Most
 - Bc. Vlastimil Litto, preventista
 - vlastimil.litto@mp-most.cz
 - 476 448 720, 734 417 318
- Dětské krizové centrum
 - Syndrom týraného dítěte – linka důvěry
 - 241 484 149, 777 715 215 (non-stop)
 - problem@дитеkrize.cz
- Linka duševní tísně
 - Linka pro rychlou anonymní telefonickou krizovou intervenci
 - 476 701444 (9.00 – 21.00 h.)
- Linka bezpečí
 - problémy v rodinných vztazích od hádek po násilí, rozvod rodičů, vztahy s kamarády, otázky psychosexuálního zrání, problémy ve škole
 - 800 155 555
- Linka bezpečí (non-stop)
 - Sexuální zneužívání, šikana
 - 116 111 platí i pro volání z Evropy (zdarma)
 - Rodičovská linka
 - 840 111 234, 606 021 021
- Linka pro děti, které odešly z domova
 - 800 111 113
- Linka důvěry RIAPS
 - 222 580 697
 - www.capld.cz/linky.php
- Psychiatrická ambulance pro děti a dorost Most
 - MUDr. Šilhartová
 - 702 016 837

13. Závěr

Pro zdravé fungování každé společnosti jsou důležitá společně vytvořená a především dodržovaná pravidla, která jsou také velmi účinnou prevencí rizikového chování, zejména nekázně, záškoláctví, násilí a šikany. Na naší škole jsou proto vždy na začátku školního roku žáci seznámeni se školním řádem i s řády odborných učeben, čímž se snažíme předcházet pozdějším nedorozuměním. Žáci si také každoročně stanovují třídní pravidla, která se snaží dodržovat.

Výukové či výchovné problémy se řeší přes pohovor se zákonnými zástupci, který na škole již několik let úspěšně funguje. Vždy jsou přizváni zákonní zástupci žáka, protože se nám potvrdilo, že vzájemná spolupráce výraznou měrou přispívá ke školní úspěšnosti i k prevenci rizikového chování.

Na závěr si neodpustíme připomenout, že nejúčinnější a nejlevnější prevencí je zdravá výchova dětí v rodině a ve škole. Míra úspěšnosti potom závisí na souladu mezi těmito dvěma institucemi.